

П. Хлебніков

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ЧЕРКАЩИНИ: ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ

P. Khliebnikov

MUSICAL CULTURE OF CHERKASHCHYNA: RESEARCH SOURCES

Останнім часом спостерігається підвищений науковий інтерес до музичного життя регіонів України. Помітно розширюються географічні межі музично-краєзнавчих досліджень. З'являється ціла низка музикознавчих робіт, присвячених музичній культурі окремих областей. Актуальність проблем музичного краєзнавства пояснюється прагненням повернути втрачене та забуте, що неможливо без звернення до традицій, історії виникнення та становлення музичних культурних центрів, навчальних закладів, а також подальшим використанням отриманого матеріалу в навчально-виховному процесі сучасних навчальних закладів.

Про необхідність вивчення музичного життя окремих міст Західної України (Львова, Перемишля, Галича, Острога), значимість відтворення історії музичної культури регіонів (Прикарпаття, Закарпаття, Волинь, Поділля) наголошували у своїх працях Я. Бондарчук, Б. Водяний, Н. Костюк, Л. Мороз, І. Небесник, М. Новосад, О. Попович, О. Семчишин-Гузнер, М. Черепанін, П. Шиманський, М. Фіголь та інші вчені. На сучасному етапі із застосуванням джерелознавчого підходу досліджено культурні традиції півдня України (Є. Дагилайська, С. Кириєнко, Т. Мартинюк); також музичне життя Сумщини, Катеринославщини і Чернігівщини (О. Васюта, Л. Дорохіна, Т. Локощенко, В. Мітлицька); Слобожанщини (Ю. Лошков, В. Осадча); Києва і Харкова (Ю. Іванова, О. Лисюк, О. Павлова). Але мистецькі проблеми центральних регіонів України у музикознавстві майже не представлені. Досі відсутній комплексний аналіз культури Черкащини, яка відома видатними композиторами, диригентами, співаками, українськими бандуристами, виконавцями народних пісень, педагогами (Семен Гулак-Артемівський, Порфирій Демуцький, Олександр Кошиць, Микола Радзівський, Кирило Стеценко, Валентин Талах, Олександр Сорока, Павло Кошиць (Кошиць-Горай), Василь Пазич, Георгій Шиманський, Олексій Чуприна, Яків Магазинер, Людмила Шевченко).

В основу дослідження покладено принцип історизму та системний підхід як провідні методи наукового пошуку.

Музичне джерелознавство необхідно розглядати як основний методологічний апарат наукового пізнання музично-історичних явищ.

Музичну культуру слід вивчати в архівах, бібліотеках, музеях (Національний музей С. С. Гулака-Артемівського (м. Городище)), у документах та матеріалах, що змальовують побут, літературних та мемуарних свідченнях, у хроніках, листах. Сліди впливу музики потрібно знаходити в пам'ятках загальної культури та відновлювати загальну картину музичного життя.

Для вивчення історії музичної культури українських регіонів (Черкащини) слід знаходити нові шляхи пошуку джерел, диференціюючи події на явища різного масштабу і різної суспільної значущості: а) суто місцеві (що відбуваються у провінційних містах Черкащини — Канів, Чигирин, Корсунь-Шевченківський, Золотоноша...), б) які мають значення для Черкаського регіону в цілому, в) яскраво

відбивають закономірності розвитку музичної культури України загалом, г) порівняні з культурними явищами загальнодержавного масштабу.

Особливого значення на сьогодні при вивченні музичної культури набувають сучасні електронні соціальні платформи, зокрема YouTube та TikTok.

У нашому дослідженні широко використовувалися письмові джерела — рукописні та друковані, які можна умовно об'єднати в кілька груп.

До першої групи належать архівні документи державних та громадських установ й організацій. Види документів: особисті справи співробітників, формулярні списки, відомості, відносини. Запити, рапорти, звіти, накази, офіційні розпорядження та ін. Програми, навчальні плани, положення та статuti Черкаського музичного фахового коледжу ім. С. С. Гулака-Артемовського, Уманського обласного музичного фахового коледжу ім. П. Д. Демущього, Черкаської обласної філармонії, Черкаського міського Будинку культури ім. І. Кулика, Черкаського академічного музично-драматичного театру імені Тараса Шевченка, Черкаського академічного театру ляльок, Палацу культури «Дружба народів», Черкаського Палацу молоді, міських та районних будинків культури Черкащини тощо.

Змістовну інформацію про організацію діяльності цих закладів у сфері музичної культури, що є основною джерельною базою роботи, можемо виявити у наступних архівних установах: Центральному державному історичному архіві України (ЦДІАК України), Центральному державному кінофотофоноархіві України ім. Г. С. Пшеничного (ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного), Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України (ЦДАМЛМ України), Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), Центральному державному архіві громадських об'єднань України (ЦДАГО України), Державному архіві Черкаської області, Архівній установі Національної академії наук України: Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського (ІМФЕ ім. М. Т. Рильського) у відділі музикознавства та етномузикології.

Друга група — законодавчі акти, нормативно-правові документи органів державної влади, оскільки музичною культурою України завідують різні державні та адміністративні установи: законодавчі акти, постанови, накази уряду щодо музичної освіти, діяльності організацій культури.

Третя група — матеріали періодичного друку, що містять коротку інформацію про діяльність закладів, нотатки, анонси та рецензії на концерти викладачів й учнів; відомості про музичні події помітно розширяють інформацію, отриману з інших джерел, та нададуть можливість її повторної перевірки.

Четверта група — краєзнавча, музикознавча література та інші видання. Статистичні матеріали й збірники документів, довідкові видання, енциклопедії, які значно розширюють інформацію про культурне життя Черкащини, розкривають факти історичного розвитку музичної культури та загальні відомості про діяльність організацій, що досліджуються. Мемуари та епістолярна література, спогади сучасників, їхнє безпосереднє сприйняття подій, що відбуваються, дозволять відтворити культурну атмосферу, встановити взаємозв'язок діяльності організацій з потребами суспільства.

П'ята група — рукописні джерела. В основному це наказова документація, списки працівників, звіти про діяльність закладів, акти на володіння майном і т. д.

Пошук, збір, систематизація першоджерел з історії цих закладів виявили цілий комплекс проблем музичного краєзнавства Черкащини: проблеми джерелознавства, національної безпеки музичної спадщини регіонів України, достовірності та науковості публікацій про регіональну музичну культуру, збереження й публікації музичних подій та явищ сьогодення, які вимагають своєчасного рішення.

Є. Гориславець

МЕТОД КРОС-АНАЛІЗУ У НАУКОВІЙ РОБОТІ

Ye. Horyslavets

THE METHOD OF CROSS-ANALYSIS IN SCIENTIFIC WORK

Методологія, яка розвивається та поповнюється, є ключовим елементом будь-якого наукового дослідження, оскільки вона визначає підходи й методи, які використовуються для досягнення мети. Також важливим аспектом наукових досліджень є інтердисциплінарність, оскільки вона дозволяє використовувати знання та методи з різних галузей для досягнення більш повного розуміння об'єкта дослідження. Коли ми вивчаємо будь-яке питання, інформація, яку ми отримуємо, тяжіє до лінійності. Це може бути хронологічна послідовність чи послідовність, за якою це викладено в літературних джерелах то що. Наша мета — позбутися лінійності надходження матеріалу, подивитися на матеріал не у звичайному хронологічному порядку, а зосередитися на його структурі та відносинах між елементами. Тобто додати усвідомленню інформації, певною мірою, третього виміру. Такий підхід дозволить побачити нові зв'язки, які можуть бути незрозумілими у звичайному лінійному розгляді. Крім того, використання тримірності дозволить усвідомити топологію питання і побачити, як різні елементи матеріалу пов'язані між собою.

Для цього ми спробуємо адаптувати методику перехресного аналізу персонажів, запропоновану в 1920-х рр. драматургом О. Афіногеновим. Сутність методу полягає у вивченні взаємовпливу персонажів один на одного. Застосування методики перехресного аналізу може бути корисним у науковій роботі, особливо при аналізі зв'язку між різними концептами, поняттями, теоріями та іншими елементами дослідження. За допомогою таблиці, розробленої за методикою перехресного аналізу, можна систематизувати та узагальнити інформацію, знайти зв'язки між елементами та виявити недоліки в дослідженні. Це дозволить поглибити розуміння проблеми й знайти нові шляхи вирішення завдань. Запропонована нами адаптація методу О. Афіногенова у науковій праці має назву крос-аналіз.

Метод крос-аналізу в драматургії використовується для дослідження взаємозв'язків між персонажами. Наприклад, у нас є персонажі: «Коля», «Оля» та «Петро», у таблиці можна наочно побачити хто і як до кого ставиться.

У клітинку на перехресті наприклад «КОЛЯ-КОЛЯ» ми вписуємо ключову інформацію — громадянську позицію, основну рису характеру тощо. Головне точно, але стисло сформулювати. Далі по горизонталі пишемо суть стосунків — як «КОЛЯ» ставиться до «ОП», у наступну — як до «ПЕТРА». Таким чином ми заповнюємо всі клітинки. У драматургії це робиться для детального усвідомлення, оскільки не